

FILOZOFIA

ZAKRES PODSTAWOWY

Program nauczania dla szkół ponadpodstawowych
(liceum i technikum)

Autorka:
Maria Łojek-Kurzętkowska

Gdynia 2019

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Program nauczania a podstawa programowa	5
2.1. Struktura celów kształcenia i wychowania w podstawie programowej i programie nauczania filozofii.....	7
3. Cele programu i materiał nauczania.....	8
4. Opis założonych osiągnięć ucznia.....	19
5. Sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania	23
5.1. Organizacja edukacji uczniów na zajęciach filozofii	23
5.2. Organizacja edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.....	26
5.3. Sposoby osiągania celów kształcenia przez uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na zajęciach z filozofii	26
6. Proponowane metody oceniania osiągnięć	29
Bibliografia	32

1. Wprowadzenie

Jedyne, czego nam potrzeba, abyśmy stali się dobrymi filozofami, to zdolność dziwienia się światem.

Jostein Gaarder

Filozofia sytuuje się u źródeł nauki, kultury i cywilizacji europejskiej. Gdyby nie potrzeba „dziwienia się” światem, wątpienia w to, co przyjęte przez ogół, oraz poddawania pod refleksję własnych doświadczeń i przeżyć, ludzkość nie mogłaby rozwijać się w obranym kierunku i tempie. W dzisiejszym świecie filozofia pełni równie ważną funkcję, wskazując istotne cele dążenia człowieka i wartości ogólnoludzkie, kształtując kompetencje kluczowe oraz ucząc szacunku dla ludzkiej wiedzy i mądrości.

Program nauczania filozofii dla szkół ponadpodstawowych przeznaczony jest do realizacji w zakresie podstawowym w liceum ogólnokształcącym lub technikum. Opiera się on na Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 roku w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia. Zgodnie z założeniami reformy oświatowej, filozofia może być nauczana w wymiarze podstawowym na poziomie klas pierwszych liceum lub technikum. Dyrektor szkoły ponadpodstawowej decyduje o realizacji przedmiotu w danym oddziale. Podstawa programowa określa dwanaście punktów tematycznych, których realizacja powinna odbywać się na co najmniej dwóch godzinach lekcyjnych. Program nauczania uwzględnia dwanaście działów odpowiadających każdemu z punktów podstawy programowej. W sumie obejmuje on trzydzieści trzy godziny lekcyjne. Zakres problemowy każdego działu obejmuje: wprowadzenie do omawianej problematyki, szczegółowe zagadnienia z zakresu historii filozofii, odniesienie problematyki do szerszego kontekstu filozoficznego i kulturowego oraz część dotyczącą zagadnień z zakresu logiki i metodologii nauk.

Założeniem programu jest ukazanie filozofii jako aktualnej i inspirującej dziedziny wiedzy. Poznawaniu wiedzy filozoficznej towarzyszy podejmowanie żywego dialogu na temat przyjmowanych rozstrzygnięć i ujęć omawianej problematyki. Przedstawieniu klasycznych sporów filozoficznych oraz poglądów starożytnych filozofów towarzyszą liczne odniesienia do koncepcji filozoficznych innych epok, dzieł kultury, teorii naukowych oraz codziennych zagadnień i problemów. Znaczący akcent w programie został położony na kształcenie umiejętności praktycznych związanych z filozofią i logiką, takich jak dowodzenie własnych racji, obrona stanowiska w sporze, interpretacja dzieł kultury oraz dyskusja i debata.

Przyjęty układ treści akcentuje kwestie i dyskusje filozoficzne, wspierając ich rozważanie przykładami zaczerpniętymi z konkretnych koncepcji i poglądów filozofów klasycznych.

2. Program nauczania a podstawa programowa

Program nauczania obejmuje wszystkie cele oraz treści zawarte w podstawie programowej z filozofii w wymiarze podstawowym. Zachowany został przyjęty w rozporządzeniu zasadniczy układ treści obejmujący dwanaście zagadnień tematycznych. Punkty te odpowiadają poszczególnym działom programu nauczania. Na realizację pierwszego zagadnienia – „Pojęcie filozofii” – przeznaczono trzy jednostki lekcyjne, poszerzając zakres realizowanych treści o kwestie genezy i naukowości filozofii oraz temat z zakresu metodologii nauk, dotyczący pytań filozoficznych. Drugie zagadnienie – „Pierwsze pytanie filozoficzne: co stanowi arche świata?” – obejmuje w programie dwa tematy – przedstawienie poglądów filozofów jońskich oraz zagadnienie nauki. Trzeci punkt podstawy programowej – „Pierwsze spory filozoficzne” – rozbudowany został do dwóch tematów obejmujących spory pomiędzy eleatami i wariabilistami oraz monistami i pluralistami, a także o metodologiczną kwestię uzasadnień i argumentacji filozoficznej. Czwarty punkt – „Atomizm grecki” – wzbogacony został o tematykę filozofii umysłu. Obejmuje on dwa tematy odnoszące się do nowożytnych i współczesnych rozważań naukowych oraz ich filozoficznych podstaw. „Filozofia Sokratesa” przedstawiona została podczas trzech lekcji: życie i misja filozofa, nauczanie Sokratesa i intelektualizm etyczny. Rozbicie zagadnienia na trzy jednostki lekcyjne umożliwia przeanalizowanie koncepcji myśliciela w jej praktycznym aspekcie. Filozofii Platona poświęcone są dwa działy programowe: idealizm realizowany na trzech godzinach lekcyjnych oraz wpływ platonizmu na kulturę europejską przeznaczony do realizacji podczas trzech lekcji. Autorzy podstawy programowej pozostawili dowolność wyboru praktycznych aspektów nauczania Platona realizowanych podczas zajęć lekcyjnych. Program obejmuje wszystkie zasugerowane w podstawie programowej warianty tematyczne: zagadnienie miłości, koncepcja państwa, znaczenie mitów Platona. Dzięki temu nauczyciel może w ramach programu dokonać wyboru tematu, który chce zrealizować podczas swoich zajęć z młodzieżą. Może wybrać jeden, dwa lub wszystkie trzy zagadnienia spośród zawartych w siódmym dziale programu, w zależności od własnych preferencji oraz możliwości czasowych i organizacyjnych szkoły. „Filozofia Arystotelesa” realizowana jest podczas czterech jednostek lekcyjnych. Wzbogaca każde z sugerowanych zagadnień o praktyczne aspekty oraz filozoficzne i kulturowe nawiązania tematyczne. Podstawa programowa zakłada znajomość jednego ze współcześnie aktualnych osiągnięć filozofii

Arystotelesa (koncepcja prawdy, teoria przyjaźni, koncepcja szczęścia, teoria polityczna). Program uwzględnia możliwość odniesienia się do wybranego zagadnienia lub realizację większej liczby tematów, w zależności od możliwości organizacyjnych i czasowych w danej szkole. Stoicyzm oraz epikureizm są przedstawione w formie porównawczej i nawiązującej do współczesnych sporów etycznych (trzy jednostki lekcyjne). Sceptycyzm ujęty został w programie jako paradygmat naukowy. Podczas trzech lekcji uczeń poznaje między innymi typowe błędy argumentacji oraz sposoby ich przewyciężenia. Zagadnienia teologiczne realizowane są podczas dwóch godzin – w formie ogólnego wprowadzenia oraz przedstawienia koncepcji Augustyna z Hippony. Początki estetyki omawiane są podczas trzech jednostek lekcyjnych, zawierających odniesienia do współczesnych sporów na temat piękna i sztuki. Rozważania – zgodnie z zamysłem autorów podstawy programowej – wzbogacone są o nawiązania do historii sztuki, w tym do konkretnych dzieł artystycznych. Teoria sztuki Arystotelesa uwzględnia wszystkie wątki sugerowane w podstawie programowej, chociaż ponownie – to nauczyciel dokonuje wyboru jednego z nich: funkcje sztuki, koncepcja tragedii, podział sztuki.

Program uwypatnia praktyczny aspekt nauczania, który podkreślony został także w podstawie programowej. Każdy z działów tematycznych obejmuje nie tylko rozważania historyczno-problemowe, ale zarysowuje również kontekst kulturowy i naukowy. Punkty programu wzbogacone zostały o pytania i polecenia skierowane wprost do ucznia. Założeniem programu jest przedstawienie treści przez nauczyciela w formie aktywizującej, zachęcającej młodzież do podjęcia samodzielnej i twórczej aktywności oraz do pracy zespołowej. Poszczególne działy obejmują interesujące i zachęcające do rozważań wprowadzenie: ciekawostkę historyczną, eksperyment myślowy lub nawiązanie do dzieła kultury, a także kończą się praktycznymi komentarzami i zadaniami związanymi z tematyką logiczną i metodologiczną. Filozofia przedstawiona jest jako dialog toczący się na przestrzeni dziejów rozwoju tej dyscypliny wiedzy, angażujący ucznia do podjęcia własnej aktywności twórczej i naukowej.

2.1. Struktura celów kształcenia i wychowania w podstawie programowej i programie nauczania filozofii

Cele kształcenia ujęte w podstawie programowej z filozofii na poziomie podstawowym obejmują:

1. Rozumienie filozofii jako fundamentalnego składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej.
2. Świadomość wpływu starożytnej filozofii na kulturę europejską późniejszych epok, a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię.
3. Znajomość problematyki i terminologii głównych dyscyplin filozoficznych.
4. Dostrzeganie w poglądach starożytnych filozofów paradygmatów myślowych obecnych we współczesnej kulturze.
5. Identyfikowanie problemów, stanowisk i poglądów filozoficznych na przykładach pytań i twierdzeń filozofów starożytnych.
6. Rozwijanie krytycznego myślenia i sprawności logicznych poprzez analizę wybranych pytań i argumentów logicznych.
7. Umiejętność jasnego formułowania i rzetelnego uzasadniania własnych poglądów filozoficznych w dyskusji.

Wymienione cele odpowiadają czterem głównym aspektom problematyki filozoficznej: problemowemu, historycznemu, kulturowemu oraz logicznemu. Autorzy podstawy programowej zalecają równomierne rozłożenie akcentów tematycznych w taki sposób, aby młodzież uzyskała nie tylko niezbędną, podstawową wiedzę na temat stanowisk i poglądów filozofii starożytnej, ale również świadomość wpływu tych koncepcji na późniejszą refleksję filozoficzną oraz działalność kulturową. Oprócz tego istotna jest także rekonstrukcja problematyki filozoficznej oraz nabywanie sprawności logicznych i świadomości metodologicznej. Podobnie program nauczania filozofii koncentruje się na praktycznych umiejętnościach, kształtowaniu krytycznego namysłu i świadomości metodologicznej młodzieży oraz uznaniu refleksji filozoficznej za kształtujący się na przestrzeni dziejów dialog na podstawie uniwersalnych problemów i zagadnień. Szczegółowy wykaz celów przedstawia tabela ujęta w kolejnym punkcie programu.

3. Cele programu i materiał nauczania

Cele kształcenia – wymagania ogólne do realizacji w ramach przedmiotu filozofia (PP)	Treści kształcenia – wymagania szczegółowe (PP)	Cele programu	Materiał nauczania / zagadnienia i problemy
1. Pojęcie filozofii – 3 godziny lekcyjne			
<p>Wiedza</p> <p>1. Rozumienie filozofii jako jednego z najważniejszych fundamentów kultury europejskiej.</p> <p>2. Znajomość terminologii i problematyki głównych dyscyplin filozoficznych</p> <p>Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce</p> <p>1. Kształcenie sprawności logicznych, wzmacnianie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia</p> <p>Kształtowanie postaw – wychowanie</p> <p>1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami.</p> <p>2. Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia etymologię słowa <i>filozofia</i>, – definiuje podstawowe dyscypliny filozoficzne, – objaśnia wprowadzony przez Arystotelesa podział nauk, – określa rolę i znaczenie logiki jako narzędzia nauk i filozofii, – wskazuje istotne cechy pytań filozoficznych: ogólność, racjonalność, fundamentalny charakter. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – krytycznie analizuje podział nauk opracowany przez Arystotelesa, – przedstawia współczesny podział dyscyplin filozoficznych, – rozpoznaje i rozważa problemy i zagadnienia charakterystyczne dla poszczególnych dziedzin namysłu filozoficznego, – podaje przykłady ilustrujące zagadnienia z zakresu poszczególnych dziedzin filozofii, – charakteryzuje cechy i podaje przykłady pytań filozoficznych z różnych, szczegółowych dziedzin namysłu, – podejmuje dyskusję na temat wybranych problemów z zakresu filozofii. 	<p>Czym jest filozofia? Geneza namysłu filozoficznego: specyfika namysłu filozoficznego, historyczne i kulturowe źródła filozofii, etapy dziejów filozofii, sposoby pojmowania filozofii.</p> <p>Filozofia jako nauka: klasyfikacja nauk według Arystotelesa, podział filozofii, zagadnienia szczegółowe poszczególnych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>Pytania filozoficzne: cechy, własności i przykłady pytań filozoficznych, zagadnienie dyskusji filozoficznej.</p>

2. Pierwsze pytania filozoficzne – 2 godziny lekcyjne			
<p>Wiedza</p> <p>1. Ukazywanie aparatu pojęciowego poszczególnych dyscyplin filozoficznych i pomocniczych filozofii.</p> <p>Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce</p> <p>1. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów.</p> <p>Kształtowanie postaw – wychowanie</p> <p>1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami.</p> <p>2. Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia znaczenia słowa <i>arché</i>, – kojarzy imiona filozofów jońskich z przyjętymi przez nich interpretacjami zasady rzeczywistości, – przedstawia koncepcję czterech żywiołów jako próbę naukowego rozwiązania problemu elementarności, – dostrzega załóżek empirycznej metody naukowej w dociekaniach pierwszych filozofów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegało przejście od mitycznego do naukowego myślenia w starożytnej Grecji, – definiuje i interpretuje pojęcie <i>arché</i>, – przedstawia rozumienie zasady według poszczególnych filozofów jońskich, – wyjaśnia, jakie czynniki pozwalają uznać daną dziedzinę wiedzy za naukę, – analizuje przebieg procesu konstruowania teorii naukowych, – rozważa kwestię naukowości rozważań pierwszych filozofów. 	<p>W poszukiwaniu <i>arché</i>. Jońscy filozofowie przyrody:</p> <p>filozofia jako przejście od myślenia mitycznego do myślenia logicznego, znaczenia pojęcia <i>arché</i>,</p> <p>koncepcje poszczególnych filozofów przyrody.</p> <p>Czy filozofowie jońscy byli pierwszymi naukowcami?</p> <p>Czym jest działalność naukowa? Proces tworzenia teorii naukowych, rozważania filozofów jońskich jako początki myślenia naukowego.</p>
3. Pierwsze spory filozoficzne – 2 godziny lekcyjne			
<p>Wiedza</p> <p>1. Ukazywanie wpływu refleksji filozoficznej starożytnych myślicieli na późniejsze koncepcje w zakresie ontologii.</p> <p>Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce</p> <p>1. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów.</p> <p>2. Kształcenie sprawności logicznych i umiejętności krytycznego myślenia.</p> <p>Kształtowanie postaw –</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rekonstruuje spór między monizmem i pluralizmem, – dyskutuje i przedstawia racje stojące za wariabilizmem lub statyzmem, – dostrzega elementy dowodzenia w teorii Parmenidesa i argumentacji <i>reductio ad absurdum</i> u 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozważa paradoks <i>Statku Tezeusza</i> i odnosi go do problemu zmienności świata, – zajmuje stanowisko w sporze o dynamizm rzeczywistości, – porównuje wariabilizm Heraklita z Efezu ze statyzmem Parmenidesa z Elei, – rozważa, na 	<p>Stalość i zmienność. Filozoficzny spór na temat natury rzeczywistości:</p> <p>paradoks <i>Statku Tezeusza</i> i problem tożsamości, starożytny spór dotyczący zmienności zjawisk przyrodniczych, wariabilizm Heraklita i statyzm Parmenidesa – porównanie</p>

<p>wychowanie</p> <p>1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami.</p> <p>2. Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów.</p>	<p>Zenona z Elei,</p> <p>– wskazuje obecność wątków filozofii Parmenidesa i Heraklita w nowożytnych lub współczesnych koncepcjach.</p>	<p>czym polegają poszczególne rodzaje rozumowań:</p> <p>dowodzenie, wnioskowanie, wyjaśnianie,</p> <p>– rozpoznaje poszczególne typy uzasadnień i odnosi je do rozważań starożytnych myślicieli,</p> <p>– wyjaśnia i rozwiązuje paradoksy Zenona z Elei,</p> <p>– porównuje stanowiska monistyczne i pluralistyczne na gruncie filozofii presokratejskiej oraz odnosi je do nowożytnych i współczesnych rozważań filozoficznych.</p>	<p>koncepcji</p> <p>W jaki sposób starożytni myśliciele uzasadniali swoje racje?</p> <p>Sposoby uzasadniania twierdzeń:</p> <p>wnioskowanie, dowodzenie, wyjaśnienie, paradoksy ruchu i wielości Zenona z Elei,</p> <p>spór między monizmem i pluralizmem, stanowisko filozoficzne Empedoklesa i Anaksagorasa.</p>
---	--	--	---

4. Z czego składa się świat i ludzki umysł? – 2 godziny lekcyjne

<p>Wiedza</p> <p>1. Ukazanie korelacji między namysłem filozoficznym i naukowym.</p> <p>Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce</p> <p>1. Kształcenie sprawności logicznych, wzmacnianie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia.</p> <p>2. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów.</p> <p>Kształtowanie postaw – wychowanie</p> <p>1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– formułuje odpowiedź na pytanie o istnienie przedmiotów niepodzielnych,</p> <p>– rekonstruuje stanowisko atomistów i argumenty na jego rzecz,</p> <p>– podaje przykłady wyjaśniania zjawisk w odniesieniu do składania i oddzielania się prostych</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– rozważa starożytny spór dotyczący podzielności przedmiotów,</p> <p>– omawia atomistyczną koncepcję Leucypa i Demokryta,</p> <p>– porównuje dwa rodzaje pluralizmu filozoficznego,</p> <p>– opisuje dzieje i wpływ atomizmu na nowożytne i współczesne koncepcje naukowe,</p>	<p>Czy istnieją przedmioty niepodzielne?</p> <p>Spór dotyczący istnienia bytów niepodzielnych, koncepcje filozoficzne Leucypa i Demokryta, wpływ atomizmu na współczesne teorie naukowe, pluralizm ilościowy Demokryta a pluralizm jakościowy Empedoklesa.</p>
--	---	---	---

prezentowanymi stanowiskami i problemami. 2. Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów.	składników, – przedstawia w skrócie historię poszukiwania części elementarnych w nauce, – rozważa spór między materializmem i dualizmem w odniesieniu do ludzkiego umysłu.	– podejmuje dyskusję na temat rozumienia ludzkiego umysłu, – zestawia ze sobą stanowiska dualizmu i materializmu, – rozważa współczesne eksperymenty myślowe dotyczące rozumienia ludzkiego umysłu.	Filozoficzny spór na temat natury umysłu: materializm i dualizm spór na temat natury ludzkiego umysłu, dualizm a materializm, dyskusja na temat ludzkiej świadomości, eksperymenty myślowe dotyczące ludzkiego umysłu i percepcji.
--	--	---	--

5. Filozofia Sokratesa. Początki refleksji antropologicznej – 3 godziny lekcyjne

Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalnych problemów etycznych w refleksji filozofów starożytnych. 2. Ukazywanie aktualności paradygmatów myślenia filozoficznego w koncepcjach starożytnych myślicieli. 3. Uświadomienie roli filozofii w kulturze. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Kształcenie sprawności logicznych, wzmacnianie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia. 2. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. Kształtowanie postaw – wychowanie 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami. 2. Doskonalenie	Uczeń: – charakteryzuje nauczanie Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej, – objaśnia koncepcję filozofii jako opierającej się na samoświadomości, – definiuje najważniejsze pojęcia filozofii Sokratesa (<i>daimonion, arete, psyche</i>), – dyskutuje na temat postępowania człowieka – ocenia stanowisko intelektualizmu etycznego.	Uczeń: – podejmuje namysł nad słusznością intelektualizmu etycznego Sokratesa, – porównuje ze sobą stanowiska obiektywizmu i subiektywizmu etycznego oraz absolutyzmu i relatywizmu etycznego, – podejmuje dyskusję w formule sokratejskiej, – wyjaśnia, na czym polegała misja Sokratesa wobec Aten, – rozważa sokratejskie i współczesne rozumienie indywidualizmu, – opisuje i stosuje metodę	Dlaczego ludzie postępują źle? Intelektualizm etyczny Sokratesa: dyskusja na temat intelektualizmu etycznego, spór między subiektywizmem i obiektywizmem etycznym, spór między relatywizmem i absolutyzmem etycznym, dyskusja sokratejska. Życie i metoda Sokratesa: misja wobec Aten: indywidualizm Sokratesa, misja Sokratesa wobec Aten, metoda dialektyczna Sokratesa. Nauczanie Sokratesa:
--	--	---	--

umiejętności w zakresie komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów.		dialektyczną w praktyce, – definiuje pojęcia: <i>cnota, mądrość i sumienie</i> w ujęciu Sokratesa, – rozważa, dlaczego nie należy krzywdzić innych ludzi i dlaczego warto żyć zgodnie z własnym sumieniem, – rozważa w formie sporu (procesu) winę Sokratesa.	samopoznanie i mądrość: mądrość sokratejska, wolność wewnętrzna, pojęcie <i>daimonion</i> i zakaz krzywdzenia innych ludzi, życie cnotliwe, proces Sokratesa.
---	--	--	---

6. Idealizm Platona – 3 godziny lekcyjne

Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalnych problemów etycznych w refleksji filozofów starożytnych. 2. Ukazywanie paradygmatów myślenia filozoficznego w koncepcjach starożytnych myślicieli. 3. Uświadomienie roli filozofii w kulturze. 4. Ukazywanie aktualności paradygmatów myślenia w dziejach namysłu filozoficznego. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Kształcenie sprawności logicznych, wzmacnianie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia. 2. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. 3. Posługiwanie się aparatem pojęciowym charakterystycznym dla filozofii.	Uczeń: – wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla rzeczy, – objaśnia teorię poznania Platona, stosując pojęcie <i>anamneza</i> , – rekonstruuje argumentację Platona dotyczącą nieśmiertelności duszy, – porównuje platońską i biblijną wizję początku świata.	Uczeń: – przedstawia i wyjaśnia teorię idei Platona, – interpretuje znaczenie alegorii jaskini w systemie Platona i odnosi ją do współczesnych ujęć, – rozważa problem statusu liczb i odnosi go do teorii naukowych, – rozpoznaje różnicę między rzetelną, naukową wiedzą a ludzkim mniemaniem, – rozważa znaczenie prawdy w ludzkim życiu, – przedstawia rozumienie procesu anamnezy w poznaniu, – ocenia argumentację Platona na rzecz nieśmiertelności ludzkiej duszy,	Teoria idei: założenia teorii idei Platona, interpretacja jaskini Platona, rozważania na temat statusu liczb. Teoria poznania: mniemanie a wiedza, epistemologiczna interpretacja jaskini Platona, rozważania na temat prawdy i jej użyteczności w życiu jednostki. Mistyczny aspekt nauczania Platona: rozważania o nieśmiertelności duszy, porównanie wizji powstania świata w koncepcji Platona i w Biblii.
--	--	--	--

Kształtowanie postaw – wychowanie 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami. 2. Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów. 3. Ukazywanie wpływu namysłu filozoficznego na religię i kulturę.		– przedstawia wizję powstania świata według Platona, – porównuje koncepcję powstania świata według platońskiego i biblijnego wzorca.	
7. Rola i znaczenie filozofii Platona – 3 godziny lekcyjne			
Wiedza 1. Uświadamianie uniwersalności i aktualności nauczania Platona w odniesieniu do problemów życia codziennego. 2. Ukazywanie paradygmatów myślenia filozoficznego w koncepcjach starożytnych myślicieli. 3. Uświadomienie roli filozofii w kulturze. 4. Ukazywanie relacji między problematyką filozoficzną i kulturową. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Kształcenie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia. 2. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. Kształtowanie postaw – wychowanie 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami. 2. Doskonalenie umiejętności w zakresie	Uczeń: – przedstawia i interpretuje wybrane alegorie obecne w filozofii Platona, – objaśnia sens potoczny i filozoficzny „miłości platonicznej”, – objaśnia znaczenie pojęcia <i>idealizm</i> , – wskazuje na wybranym przykładzie obecność platonizmu w późniejszych epokach.	Uczeń: – rozważa, jakie czynniki należy brać pod uwagę, oceniając innych ludzi, – analizuje i interpretuje opowieść o pasterzu Gygesie z dialogu Platona, – rozważa pojęcie i rozumienie sprawiedliwości w systemie Platona, – wyjaśnia analogię między ludzką duszą i sprawiedliwym państwem, – opisuje utopijną wizję państwa autorstwa Platona, – przedstawia koncepcję ludzkiej duszy, – rozważa różne sposoby pojmowania funkcji państwa, – wyjaśnia różnicę między miłością platoniczną i platońską,	Pierścień Gygesa analiza historii Gygesa i odniesienie jej do teorii sprawiedliwości Platona, dyskusja na temat tego, czy cel uświęca środki. Doskonale państwo – sprawiedliwy człowiek utopijna koncepcja państwa i jej etyczna interpretacja, koncepcja duszy, formy ustrojowe – elementy filozofii polityki Platona. Miłość platoniczna miłość platoniczna a miłość platońska, <i>Uczta</i> Platona i jej kulturowy i filozoficzny kontekst.

komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów. 3. Ukazywanie wpływu namysłu filozoficznego na religię i kulturę.		– potrafi zinterpretować i zrekonstruować znaczenie wypowiedzi poszczególnych uczestników <i>Uczty</i> Platona, – odnosi pojęcie miłości platońskiej do czasów współczesnych.	
8. System filozoficzny Arystotelesa – 4 godziny lekcyjne			
Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalności problemów poruszanych przez starożytnych filozofów. 2. Ukazywanie relacji między refleksją filozoficzną i innymi dziedzinami aktywności ludzkiej. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Rozwijanie krytycznego myślenia, wdrażanie do posługiwania się aparatem pojęciowym filozofii. 2. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. Kształtowanie postaw – wychowanie 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami. 2. Doskonalenie umiejętności dyskusji, komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów. 3. Angażowanie młodzieży do zagłębiania się w namysł filozoficzny ukierunkowany na praktyczne aspekty ich codziennego życia.	Uczeń: – objaśnia teorię aktu i możliwości jako próbę pogodzenia dotychczasowych opozycji pojęciowych, – przedstawia teorię materii i formy jako próbę kompromisu między materializmem i antynaturalizmem, – przedstawia koncepcję człowieka w ujęciu Arystotelesa, – ilustruje na przykładach teorię cnoty w ujęciu Arystotelesa, – omawia jedno z wybranych osiągnięć filozofii Arystotelesa: teorię prawdy, eudajmonii, przyjaźni lub polityki.	Uczeń: – definiuje pojęcia: <i>byt, materia i forma, substancja, Bóg</i> , – opisuje różnice między systemem Platona i Arystotelesa, – przedstawia koncepcję Arystotelesa jako próbę pogodzenia eleatyzmu i wariabilizmu, – wyjaśnia rozumienie człowieka w koncepcji Arystotelesa, – podejmuje dyskusję na temat znaczenia języka i wspólnoty w rozwoju człowieka, – prawidłowo formułuje definicję klasyczną, – wyjaśnia, czym się różni eudajmonizm i etyka cnót, – rozważa dylematy etyczne polegające na wyborze	Metafizyka Arystotelesa Arystotelejskie rozstrzygnięcie sporu między statyzmem i wariabilizmem, porównanie metafizyki i epistemologii Platona i Arystotelesa, koncepcja Boga. Kim jest człowiek? Próba definicji koncepcja człowieka jako istoty rozumnej, politycznej, jedności materii i formy, dyskusja na temat znaczenia języka, wspólnoty i komunikacji, definicja klasyczna. System etyczny Arystotelesa założenia eudajmonizmu i etyki cnót, dyskusja na temat wartości przyjemności i

		przyjemności lub cnoty, – analizuje i odnosi do własnego życia przemyślenia Arystotelesa na temat przyjaźni, – wyjaśnia genezę i funkcję państwa według Arystotelesa, – porównuje koncepcję ustrojów według Platona i Arystotelesa, – podejmuje polemikę na temat roli kobiet oraz osób wykonujących pracę fizyczną w państwie.	cnoty, koncepcja przyjaźni. Polityka Arystotelesa: geneza państwa i znaczenie <i>polis</i> , wpływ polityki na codzienne życie, koncepcja polityki Platona a teoria Arystotelesa, polemika z Arystotelesem na temat roli kobiet, niewolnictwa, statusu obywatela.
9. Stoicyzm i epikureizm – dwa modele życia etycznego – 3 godziny lekcyjne			
Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalności problemów poruszanych przez starożytnych filozofów. 2. Ukazywanie relacji między refleksją filozoficzną i innymi dziedzinami aktywności ludzkiej. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Rozwijanie krytycznego myślenia, wdrażanie do posługiwania się aparatem pojęciowym filozofii. 2. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. Kształtowanie postaw – wychowanie 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami.	Uczeń: – porównuje epikurejski hedonizm ze stoickim perfekcjonizmem oraz odnosi te modele do utilitaryzmu i deontologii, – rekonstruuje spór o ocenę moralną czynu ludzkiego, – rozpatruje współczesne problemy w odniesieniu do rozstrzygnięć utilitaryzmu i deontologii, – podaje przykłady odniesień do epikureizmu i stoicyzmu w	Uczeń: – porównuje wizję szczęścia według epikurejczyków i stoików, – opisuje i realizuje wybrane ćwiczenia stoickie, – wyjaśnia dwa modele oceny etycznej: utilitaryzm i deontologię i odnosi je do starożytnych wzorców, – stosuje poznane modele do oceny działań i czynów ludzkich, – opowiada się za wybranym modelem oceny działań i uzasadnia jego znaczenie, – przywołuje	Wpływ szkół helleńskich na refleksję etyczną porównanie założeń stoicyzmu i epikureizmu, porównanie hedonistycznej i perfekcjonistycznej etyki, ćwiczenia stoickie. Współczesne modele oceny etycznej – utilitaryzm i deontologia współczesne modele oceny etycznej: deontologia a utilitaryzm, porównanie założeń starożytnych szkół do ich nowożytnych i

2. Doskonalenie umiejętności dyskusji, komunikowania treści, uzasadniania stanowiska i wymiany poglądów. 3. Angażowanie młodzieży do zagłębiania się w namysł filozoficzny ukierunkowany na praktyczne aspekty ich codziennego życia.	literaturze polskiej.	dzieła literackie zawierające odniesienie do stoicyzmu lub epikureizmu, – interpretuje dzieła literackie w odniesieniu do filozofii hellenistycznej, – interpretuje dzieła malarskie w odniesieniu do motywów stoickich i epikurejskich.	współczesnych zastosowań, rozważanie dotyczące słuszności poszczególnych modeli etycznych. Obecność wątków epikurejskich i stoickich w literaturze polskiej odniesienie filozofii helleńskiej do literatury polskiej, motywy epikurejskie i stoickie w dziełach kultury, interpretacja dzieła literackiego i malarskiego.
--	-----------------------	--	--

10. Ponadczasowa wartość sceptycyzmu – 3 godziny lekcyjne

Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalności problemów poruszanych przez starożytnych filozofów. 2. Ukazywanie relacji między refleksją filozoficzną i innymi dziedzinami aktywności ludzkiej. 3. Uświadomienie związków między namysłem filozoficznym i naukowym. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Rozwijanie krytycznego myślenia, wdrażanie do posługiwania się aparatem pojęciowym filozofii. 2. Kształcenie sprawności logicznych. 3. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów.	Uczeń: – wyjaśnia na przykładach, czym jest względność postrzeżeń, – identyfikuje błędy logiczne: regres w nieskończoność, błędne koło, arbitralność w uzasadnianiu, – rozważa, czy możliwe jest wyeliminowanie niezgodności poglądów między ludźmi, – analizuje pytanie o to, czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe, – rozważa spór między	Uczeń: – wyjaśnia, na czym polegają poszczególne argumenty przeciw możliwości poznania świata, – stosuje poznaną wiedzę do współczesnych rozważań na temat możliwości poznawania prawdy, – porównuje postawę dogmatyczną i sceptyczną w filozofii, – rozważa możliwość dotarcia do obiektywnej prawdy, – bierze udział w dyskusji na temat	Tropy sceptyczne jako wyzwanie dla epistemologii: najważniejsze założenia szkoły sceptycznej, argumentacja przeciw możliwości poznania prawdy filozoficzna polemika ze sceptykami. Czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe? problem możliwości dotarcia do obiektywnej wiedzy, dyskusja na temat komunikacji między ludźmi, spór między
---	---	--	--

Kształtowanie postaw – wychowanie: 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami.	dogmatyzmem i krytycyzmem.	możliwości komunikacji między ludźmi, – porównuje poszczególne stanowiska filozoficzne klasyfikowane jako dogmatyczne lub sceptyczne, – rozpoznaje błędne rozumowania, – identyfikuje usterki logiczne i rzeczowe obecne w analizowanych rozumowaniach, – wykonuje ćwiczenia ukazujące poprawne i błędne rozumowania.	dogmatyzmem i sceptycyzmem. Błędy w rozumowaniu: przykłady błędnych rozumowań, błędy materialne, formalne i chwytły erystyczne, sposoby przeciwdziałania błędom i usterkom logicznym.
11. Początki filozoficznej teologii – 2 godziny lekcyjne			
Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalności problemów poruszanych przez starożytnych filozofów. 2. Ukazywanie relacji między refleksją filozoficzną i namysłem religijnym i kulturowym, 3. Ukazywanie paradygmatów myślenia filozoficznego w koncepcjach starożytnych myślicieli. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. Kształtowanie postaw – wychowanie: 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad	Uczeń: – przedstawia starożytne koncepcje Boga, – wyjaśnia wpływ filozofii starożytnej na kształtowanie się myśli chrześcijańskiej, – rekonstruuje filozoficzne poszukiwania św. Augustyna (manicheizm, sceptycyzm, neoplatonizm, chrześcijaństwo).	Uczeń: – wyjaśnia i interpretuje koncepcje Boga starożytnych myślicieli, – podejmuje dyskusję na temat istnienia i natury Boga, – rozważa wpływ starożytnych koncepcji Absolutu na chrześcijańskie pojmowanie Boga, – definiuje pojęcia obecne w koncepcji św. Augustyna z Hippony: <i>iluminacja, wola, manicheizm, introspekcja</i> , – rozważa znaczenie	Starożytne koncepcje Boga: poglądy Platona, stoików, Arystotelesa i Plotyna na temat Absolutu (Boga), istnienie i natura Boga – dyskusja, wpływ przekonań starożytnych mędrców na myśl chrześcijańską. Filozoficzne i religijne poszukiwania św. Augustyna z Hippony: poglądy teologiczne i filozoficzne Augustyna, problem istnienia zła w świecie.

prezentowanymi stanowiskami i problemami.		poglądów św. Augustyna, – podejmuje dyskusje na temat istnienia i interpretacji zła.	
12. Źródła estetyki – 3 godziny lekcyjne			
Wiedza 1. Ukazywanie uniwersalności problemów poruszanych przez starożytnych filozofów. 2. Ukazywanie relacji między refleksją filozoficzną i namysłem kulturowym, 3. Uświadamianie ważnej roli filozofii jako elementu kultury europejskiej. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce 1. Identyfikowanie problemów i stanowisk filozoficznych na podstawie pytań stawianych przez pierwszych filozofów. 2. Kształcenie umiejętności formułowania stanowiska w sporze, argumentowania i dyskutowania. Kształtowanie postaw – wychowanie: 1. Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami.	Uczeń: – objaśnia dominujące w starożytności ujęcia sztuki i porównuje je ze współczesnymi sposobami pojmowania działalności artystycznej, – dyskutuje na temat kryteriów piękna i przedstawia Wielką Teorię pitagorejczyków na ten temat, – omawia wybrane treści <i>Poetyki</i> Arystotelesa: typologia sztuki, funkcje sztuki, koncepcja tragedii (jedna do wyboru).	Uczeń: – wyjaśnia, czym jest estetyka i jakimi kwestiami się zajmuje, – opisuje klasyczne rozumienie sztuki, – porównuje różne koncepcje sztuki obecne w dziejach estetyki, – wyjaśnia, na czym polegała teoria piękna w ujęciu pitagorejczyków, – podejmuje dyskusję na temat istoty piękna, – zajmuje stanowisko w sporze o kryteria oceny estetycznej, – wyjaśnia rozumienie sztuki według Arystotelesa, – opisuje funkcje sztuki według Stagiryty, – porównuje ideę <i>katharsis</i> i <i>mimesis</i> u różnych myślicieli w odniesieniu do koncepcji Arystotelesa.	Jak pojmowano sztukę na przestrzeni dziejów filozofii? definicja i zakres estetyki, sztuka jako wytwarzanie, klasyczne pojęcie sztuki a współczesne koncepcje. Spór o kryterium piękna: spór na temat obiektywności i kryteriów piękna, Wielka Teoria pitagorejczyków i pojęcie piękna. Poetyka Arystotelesa: rozumienie i funkcja sztuki: rozumienie sztuki według Arystotelesa, porównanie pojęcia sztuki naśladowniczej u Platona i Arystotelesa, znaczenie <i>katharsis</i> i <i>mimesis</i> jako funkcji sztuki.

4. Opis założonych osiągnięć ucznia

Cele kształcenia – wymagania ogólne	Opis założonych osiągnięć ucznia
<p>I. Wiedza</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozumienie filozofii jako fundamentalnego składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej. – Świadomość wpływu starożytnej filozofii na kulturę europejską późniejszych epok, a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię. – Znajomość problematyki i terminologii głównych dyscyplin filozoficznych. – Dostrzeganie w poglądach starożytnych filozofów paradygmatów myślowych obecnych we współczesnej kulturze. 	<p>Wiedza</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział nauk opracowany przez Arystotelesa, – przedstawia współczesny podział dyscyplin filozoficznych, – rozpoznaje i rozważa problemy i zagadnienia charakterystyczne dla poszczególnych dziedzin namysłu filozoficznego, – wyjaśnia, na czym polegały początki filozofii i naukowego myślenia w starożytnej Grecji, – definiuje i interpretuje pojęcia filozoficzne, – przedstawia rozumienie zasady rzeczywistości według poszczególnych filozofów jońskich, – porównuje wariabilizm Heraklita z Efezu ze statyzmem Parmenidesa z Elei, stanowiska monistyczne i pluralistyczne, dualistyczne i materialistyczne, naturalistyczne i antynaturalistyczne, – rozpoznaje poszczególne typy uzasadnień i odnosi je do rozważań starożytnych myślicieli, – odnosi rozważania presokratyków do nowożytnych i współczesnych rozważań filozoficznych. – omawia atomistyczną koncepcję Leucypa i Demokryta i jej wpływ na nowożytne i współczesne koncepcje naukowe, – porównuje ze sobą stanowiska obiektywizmu i subiektywizmu etycznego oraz absolutyzmu i relatywizmu etycznego, – wyjaśnia, na czym polegało znaczenie filozofii Sokratesa, – rozważa sokratejskie i współczesne rozumienie indywidualizmu, – opisuje metodę dialektyczną Sokratesa, – przedstawia teorię idei Platona, – rozważa znaczenie prawdy i rzetelnej wiedzy w ludzkim życiu, – przedstawia wizję powstania świata Platona i porównuje ją do biblijnego wzorca, – rozważa, jakie czynniki należy brać pod uwagę, oceniając innych ludzi, – analizuje i interpretuje alegorie i mity obecne w filozofii Platona, – rozważa pojęcie i rozumienie sprawiedliwości w systemie Platona,

<p>II. Umiejętności</p> <ul style="list-style-type: none"> – Identyfikowanie problemów, stanowisk i poglądów filozoficznych na przykładach pytań i twierdzeń filozofów starożytnych. – Rozwijanie krytycznego myślenia i sprawności logicznych poprzez analizę wybranych pytań i argumentów logicznych. – Umiejętność jasnego formułowania i rzetelnego uzasadniania własnych poglądów filozoficznych w dyskusji. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje utopijną wizję państwa autorstwa Platona, – przedstawia platońską koncepcję ludzkiej duszy, – wyjaśnia różnicę między miłością platoniczną i platońską i odnosi pojęcie miłości platońskiej do czasów współczesnych, – przedstawia koncepcję Arystotelesa jako próbę pogodzenia eleatyzmu i wariabilizmu, – wyjaśnia rozumienie człowieka, teorię etyczną i polityczną Arystotelesa, – porównuje koncepcję ustrojów według Platona i Arystotelesa, – porównuje wizję szczęścia przyjmowaną przez epikurejczyków i stoików, – wyjaśnia dwa modele oceny etycznej: utilitaryzm i deontologię oraz odnosi je do starożytnych wzorców, – przywołuje dzieła literackie zawierające odniesienie do stoicyzmu lub epikureizmu, – wyjaśnia, na czym polegają sceptyczne argumenty przeciw możliwości poznania świata, – porównuje poszczególne stanowiska filozoficzne klasyfikowane jako dogmatyczne lub sceptyczne, – wyjaśnia i interpretuje koncepcje Boga stworzone przez starożytnych myślicieli, – rozważa wpływ starożytnych koncepcji Absolutu na chrześcijańskie pojmowanie Boga, – rozważa znaczenie poglądów św. Augustyna, – wyjaśnia, czym jest estetyka i jakimi kwestiami się zajmuje, – opisuje klasyczne rozumienie sztuki, – porównuje różne koncepcje sztuki obecne w dziejach estetyki, – wyjaśnia, na czym polegała teoria piękna w ujęciu pitagorejczyków, – opisuje funkcje sztuki według Stagiryty, – porównuje ideę <i>katharsis</i> i <i>mimesis</i> u różnych myślicieli w odniesieniu do koncepcji Arystotelesa. <p>Umiejętności</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odtwarza przebieg procesu naukowego, – zajmuje stanowisko w sporze o dynamizm rzeczywistości, – stosuje poszczególne rodzaje rozumowań: dowodzenie, wnioskowanie, wyjaśnianie, – rozpoznaje poszczególne typy uzasadnień, odnosi je do rozważań starożytnych myślicieli oraz innych zastosowań, – rozwiązuje paradoksy Zenona z Elei i paradoks <i>Statku Tezeusza</i>,
---	---

<p>III. Postawy</p> <ul style="list-style-type: none"> – Umiejętność przyjęcia krytycznego namysłu nad prezentowanymi stanowiskami i problemami. – Zaangażowanie w dociekania teoretyczne ukierunkowane na praktyczne aspekty codziennego 	<ul style="list-style-type: none"> – podejmuje dyskusję na temat rozumienia ludzkiego umysłu, – rozważa współczesne eksperymenty myślowe dotyczące rozumienia ludzkiego umysłu, – ocenia słuszność intelektualizmu etycznego Sokratesa, – podejmuje dyskusję w formule sokratejskiej, – stosuje elementy metody dialektycznej Sokratesa, – argumentuje, dlaczego nie należy krzywdzić innych ludzi i dlaczego warto żyć zgodnie z własnym sumieniem, – rozważa w formie sporu (procesu) winę Sokratesa, – rozważa problem statusu liczb w odniesieniu do koncepcji Platona, – ocenia argumentację Platona na rzecz nieśmiertelności ludzkiej duszy, – podejmuje dyskusję na temat znaczenia języka i wspólnoty w rozwoju człowieka, – prawidłowo konstruuje definicję klasyczną, – rozważa dylematy etyczne polegające na wyborze przyjemności lub cnoty, – opowiada się za wybranym modelem oceny działań i uzasadnia jego znaczenie, – interpretuje dzieła literackie w odniesieniu do filozofii hellenistycznej, – interpretuje dzieło malarskie w odniesieniu do motywów stoickich i epikurejskich, – stosuje wiedzę o sceptycyzmie do współczesnych rozważań na temat możliwości poznawania prawdy, – bierze udział w dyskusji na temat możliwości efektywnej komunikacji między ludźmi, – rozpoznaje błędne rozumowania, – identyfikuje usterki logiczne i rzeczowe obecne w analizowanych rozumowaniach, – wykonuje ćwiczenia ukazujące poprawne i błędne rozumowania, – podejmuje dyskusję na temat istnienia i natury Boga oraz natury zła, – podejmuje dyskusję na temat istoty piękna, – zajmuje stanowisko w sporze o kryteria oceny estetycznej. <p>Postawy</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podejmuje polemikę z Arystotelesem na temat roli kobiet oraz osób wykonujących pracę fizyczną w państwie, – rozstrzyga dylematy etyczne polegające na wyborze przyjemności lub cnoty i stosuje poznane kryteria w
--	---

<p>życia.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Umiejętność komunikowania się i współpracy z grupą. 	<p>odniesieniu do własnego życia,</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje i odnosi do własnego życia przemyślenia Arystotelesa na temat przyjaźni, – interpretuje i odgrywa wypowiedzi poszczególnych uczestników <i>Uczty</i> Platona, – docenia znaczenie języka i wspólnoty w rozwoju człowieka, – opisuje i realizuje wybrane ćwiczenia stoickie oraz zalecenia innych filozofów służące samopoznaniu, – stosuje poznane modele etyczne do oceny działań i czynów ludzkich, – przyjmuje odpowiedzialną postawę w kwestii wyborów etycznych i relacji z innymi ludźmi, – komunikuje się w sposób respektujący prawa innych osób zaangażowanych w dialog, – przyjmuje postawę otwartości i tolerancji wobec innych poglądów i ocen, – określa własne stanowisko i poszukuje racji w ważnych dla siebie kwestiach dotyczących świata, samego siebie i relacji społecznych, – angażuje się na rzecz społeczności, dostrzega swoją rolę we wspólnocie edukacyjnej, – ceni wiedzę, krytyczny namysł, mądrość, – poszukuje i stara się realizować uniwersalne wartości prawdy, dobra i piękna.
---	--

5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

5.1. Organizacja edukacji uczniów na zajęciach filozofii

Filozofia jest realizowana jako przedmiot dodatkowy – do wyboru przez dyrektora szkoły – w klasach pierwszych szkół ponadpodstawowych. Sytuacja ta wynika z określenia specyficznej roli tego przedmiotu w szkole. Wiedząc o tym, że większość uczniów zakończy swoją edukację filozoficzną po pierwszej klasie, a także mając świadomość faktu, iż dyrektor przeznacza jedną godzinę w tygodniu na kształcenie filozofii w wybranych oddziałach, nauczyciel powinien zadbać o atrakcyjny przekaz wiedzy oraz selekcję tych informacji, które najlepiej realizują cele edukacyjne. Program zakłada, że większość młodzieży skorzysta przede wszystkim na wykształceniu określonych umiejętności i postaw oraz na poznaniu podstawowych wiadomości z zakresu filozofii, przydatnych także na innych przedmiotach szkolnych i w codziennym życiu uczniów.

Z tego powodu nacisk położony jest na kształtowanie umiejętności pracy w zespole, wypowiedzi, obrony własnego stanowiska i rzetelnej oceny informacji. Celom tym służą przede wszystkim zróżnicowane formy pracy (indywidualne, zespołowe, w małych i dużych grupach) oraz metody aktywizujące uczestników zajęć: debaty, dyskusje, eksperymenty myślowe, elementy dramy. Proponowane metody i techniki stymulują twórczość, pobudzają wyobraźnię, wspierają zdolności i kompetencje uczniów i uczennic. Szczegółowy wykaz przykładowych metod ilustruje poniższa tabela:

Temat lekcji	Metody dydaktyczne
1. Czym jest filozofia? Geneza namysłu filozoficznego	– praca z tekstami źródłowymi – gry dydaktyczne (np. <i>Takie życie</i> lub <i>Czarne historie</i>) – analiza artykułów prasowych
2. Filozofia jako nauka	– ćwiczenia wykonywane indywidualnie i zespołowo – metoda projektu – analiza przypadku – wyszukiwanie informacji w internecie
3. Pytania filozoficzne	– dyskusja filozoficzna – wykonywanie indywidualnych zadań – praca w grupie
4. W poszukiwaniu <i>arché</i> . Jońscy filozofowie przyrody	– analiza mitów na temat powstania świata – ćwiczenia indywidualne
5. Czy filozofowie jońscy byli pierwszymi naukowcami?	– projekcja i analiza filmu <i>Piękny umysł</i> (reż. A. Goldsman, 2001)

	<ul style="list-style-type: none"> – praca w grupach metodą problemową – zadania indywidualne
6. Stałość i zmienność. Filozoficzny spór na temat natury rzeczywistości	<ul style="list-style-type: none"> – eksperyment myślowy – dyskusja – projekcja filmu <i>Enen</i> (reż. F. Falk, 2009) – ćwiczenia indywidualne – praca z tekstem – praca w grupach (opracowanie komiksu)
7. W jaki sposób starożytni myśliciele uzasadniali swoje racje?	<ul style="list-style-type: none"> – analiza paradoksów Zenona z Elei – eksperyment myślowy – ćwiczenia indywidualne – opowiadanie
8. Czy istnieją przedmioty niepodzielne?	<ul style="list-style-type: none"> – zagadki filozoficzne – mapa myśli – dialog filozoficzny
9. Filozoficzny spór na temat natury umysłu: materializm i dualizm	<ul style="list-style-type: none"> – dyskusja – ćwiczenia indywidualne – eksperymenty myślowe
10. Dlaczego ludzie postępują źle? Intelktualizm etyczny Sokratesa	<ul style="list-style-type: none"> – eksperyment myślowy – dyskusja sokratejska – ćwiczenia indywidualne
11. Życie i metoda Sokratesa: misja wobec Aten	<ul style="list-style-type: none"> – metoda dialektyczna – etiuda filmowa
12. Nauczanie Sokratesa: samopoznanie i mądrość	<ul style="list-style-type: none"> – dylemat etyczny – eksperyment myślowy – zadania indywidualne – proces Sokratesa (elementy dramy)
13. Teoria idei	<ul style="list-style-type: none"> – analiza tekstu – metoda skojarzeń – tworzenie scenariusza lub storyboard
14. Teoria poznania	<ul style="list-style-type: none"> – ćwiczenia indywidualne – praca z tekstem – praca w grupach metodą skojarzeń
15. Mistyczny aspekt nauczania Platona	<ul style="list-style-type: none"> – analiza tekstów źródłowych
16. Pierścień Gygesa	<ul style="list-style-type: none"> – eksperyment myślowy – praca indywidualna – elementy dyskusji
17. Doskonałe państwo – sprawiedliwy człowiek	<ul style="list-style-type: none"> – metoda projektu (praca w grupach) – analiza tekstu źródłowego – gra symulacyjna (tworzenie utopii państwa idealnego)
18. Miłość platoniczna	<ul style="list-style-type: none"> – elementy dramy (odegranie fragmentów <i>Uczty</i> Platona) – ćwiczenia indywidualne
19. Metafizyka Arystotelesa	<ul style="list-style-type: none"> – analiza obrazu – eksperyment myślowy – praca z tekstem – ćwiczenia indywidualne
20. Kim jest człowiek? Próba definicji	<ul style="list-style-type: none"> – dyskusja – ćwiczenia indywidualne

21. System etyczny Arystotelesa	<ul style="list-style-type: none"> – eksperyment myślowy – gra „suwak” – ćwiczenia indywidualne – mapa celów
22. Polityka Arystotelesa	<ul style="list-style-type: none"> – debata panelowa (ekspercka) – ćwiczenia indywidualne
23. Wpływ szkół helleńskich na refleksję etyczną	<ul style="list-style-type: none"> – analiza tekstów źródłowych – dylemat etyczny – ćwiczenia stoickie
24. Współczesne modele oceny etycznej – utylitaryzm i deontologia	<ul style="list-style-type: none"> – analiza tekstów źródłowych – eksperyment myślowy – debata oksfordzka
25. Obecność wątków epikurejskich i stoickich w literaturze polskiej	<ul style="list-style-type: none"> – analiza fragmentów tekstów – analiza obrazu H. Boscha <i>Ogród rozkoszy ziemskich</i>
26. Tropi sceptyczne jako wyzwanie dla epistemologii	<ul style="list-style-type: none"> – analiza tekstu opowiadania L.J. Borgesa <i>Alef</i> – analiza materiału wizualnego – ćwiczenia indywidualne – recenzja filmowa
27. Czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe?	<ul style="list-style-type: none"> – eksperyment myślowy – dyskusja – wypracowanie
28. Błędy w rozumowaniu	<ul style="list-style-type: none"> – ćwiczenia logiczne – analiza źródeł prasowych lub internetowych (błędy logiczne)
29. Starożytne koncepcje Boga	<ul style="list-style-type: none"> – bajka filozoficzna – analiza tekstów źródłowych (<i>Dezyderata</i>, fragmenty <i>Summy teologicznej</i> św. Tomasza)
30. Filozoficzne i religijne poszukiwania św. Augustyna z Hippony	<ul style="list-style-type: none"> – analiza tekstów źródłowych – dyskusja – ćwiczenia indywidualne
31. Jak pojmowano sztukę na przestrzeni dziejów filozofii?	<ul style="list-style-type: none"> – analiza obrazu (<i>Narodziny Wenus</i> S. Botticelli) – prezentacja – elementy dyskusji – praca indywidualna i grupowa (projekt)
32. Spór o kryterium piękna	<ul style="list-style-type: none"> – dyskusja – projekt społeczny (reklama społeczna) – ćwiczenia indywidualne
33. <i>Poetyka</i> Arystotelesa: rozumienie i funkcja sztuki	<ul style="list-style-type: none"> – analiza dzieł malarskich i literackich

5.2. Organizacja edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, nauczyciel powinien uwzględniać specjalne potrzeby edukacyjne uczniów. Wspieranie uczniów powinno polegać na rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych oraz uwarunkowań środowiskowych wpływających na funkcjonowanie ucznia. Wsparcie ma na celu rozwijanie i wzmacnianie potencjału edukacyjnego uczniów oraz stwarzanie możliwości aktywnego współuczestniczenia w życiu szkoły.

Przesłanką do objęcia ucznia wsparciem są między innymi: niepełnosprawność, niedostosowanie społeczne, zaburzenia zachowania, specyficzne trudności w uczeniu się, deficyty sprawności językowych, choroby oraz sytuacje kryzysowe. Wsparcie edukacyjne dotyczy także uczniów i uczennic o szczególnych uzdolnieniach. Wsparcie udzielane przez nauczycieli podczas zajęć powinno obejmować rozpoznawanie mocnych stron, predyspozycji i uzdolnień uczniów, identyfikowanie możliwości i potrzeb, ustalanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych oraz działania na rzecz poprawy funkcjonowania i rozwoju młodzieży o szczególnych potrzebach. Działania powinny obejmować między innymi dostosowanie metod i środków do realizacji zamierzonych w podstawie programowej celów edukacyjnych, dostosowanie metod oceniania osiągnięć uczniów oraz indywidualizowanie wymagań edukacyjnych.

5.3. Sposoby osiągania celów kształcenia przez uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na zajęciach z filozofii

Przykłady dostosowań, jakie należy zastosować podczas zajęć z filozofii, ilustruje poniższa tabela:

Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:	Sposoby osiągania celów kształcenia:
Wada słuchu lub wzroku	– odpowiednie warunki akustyczne lub dodatkowe oświetlenie, – umieszczenie ucznia w dogodnym miejscu w sali lekcyjnej, – dostosowanie natężenia głosu i odległości

	<p>od osoby z SPE,</p> <ul style="list-style-type: none"> – dodatkowe materiały ilustracyjne lub materiały audio, – dostosowanie kart pracy i arkuszy ćwiczeń do możliwości ucznia, – pozwolenie na korzystanie z dodatkowych materiałów lub narzędzi edukacyjnych, – zapisywanie treści (dla osób z wadą słuchu), – dostosowanie oceniania do możliwości ucznia (np. nieocenianie wartości graficznej pracy lub sposobu prezentacji treści);
ADHD i zaburzenia emocjonalne	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczenie czynników dekoncentrujących ucznia, – nieocenianie zachowania podczas oceny rzeczowej osiągnięć ucznia, – jasne, klarowne komunikowanie poleceń, – ograniczenie bodźców rozpraszających (np. w formie stosowania skupiających uwagę metod pracy, takich jak zadania do tekstu, karta pracy, zachowanie ciszy w miejscu wykonywania zadania itp.);
Zespół Aspergera	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczenie bodźców dźwiękowych, – zachowanie stałych reguł (np. dotyczących miejsca do siedzenia) lub przygotowanie ucznia na zmianę, – zachowanie dystansu przestrzennego, – dostosowanie poleceń do możliwości percepcji ucznia (np. wizualizowanie pojęć abstrakcyjnych, podawanie poleceń w sposób jasny i konkretny, ograniczenie treści podawanych „nie wprost”);
Niepełnosprawność ruchowa	<ul style="list-style-type: none"> – odpowiednie zaaranżowanie przestrzeni w sali lekcyjnej, – dostosowanie poleceń do możliwości ucznia w zakresie przemieszczania się, wykonywania zadań i czynności, – zapewnienie wsparcia podczas aktywności pozalekcyjnej (np. wyjście edukacyjne);
Choroba przewlekła (np. cukrzyca, epilepsja)	<ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie możliwości skorzystania z odpowiednich procedur medycznych (przyjmowanie leków, odpoczynek), – w miarę potrzeby – wydłużenie czasu poświęconego na wykonanie zadania, – dostosowanie form sprawdzania wiedzy do aktualnych potrzeb zdrowotnych ucznia;
Zaburzenia w komunikowaniu się	<ul style="list-style-type: none"> – dostosowanie metod pracy do możliwości komunikacji, – dostosowanie sposób oceniania do możliwości ucznia,

	<ul style="list-style-type: none"> – w miarę potrzeby – wydłużenie czasu poświęconego na wykonanie zadania, – jasny, precyzyjny i prosty sposób komunikowania poleceń;
Specyficzne trudności w uczeniu się (np. dysleksja)	<ul style="list-style-type: none"> – dostosowanie wymagań i sposoby sprawdzania osiągnięć do możliwości ucznia, – w miarę potrzeby – wydłużenie czasu poświęconego na wykonanie zadania, – różnicowanie sposobów komunikowania poleceń;
Zagrożenie niedostosowaniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> – dostosowanie tematyki zajęć, stosowanych metod do doświadczeń lub potrzeb ucznia, – akcentowanie treści szczególnie przydatnych dla realizacji celów wychowawczych oraz dbanie o właściwy poziom komunikacji w zespole klasowym;
Wybitne uzdolnienia kierunkowe	<ul style="list-style-type: none"> – odpowiedni wybór metod pracy i treści edukacyjnych, – zachęcanie do podejmowania samodzielnej, twórczej pracy, – integrowanie z pozostałymi osobami w klasie – wspieranie działań zespołowych, – zachęcanie do sięgania do dodatkowych źródeł wiedzy, poszukiwania innowacyjnych rozwiązań.

6. Proponowane metody oceniania osiągnięć

Ocena osiągnięć uczniów powinna dotyczyć zarówno obszaru wiadomości, jak i umiejętności. Niezbędna jest indywidualizacja wymagań polegająca na dostosowaniu kryteriów ocen do uzdolnień oraz możliwości młodzieży, a także do uwarunkowań formalnych i organizacyjnych szkoły. Wymagania wobec uczniów podzielono w programie na podstawowe i rozszerzające. Wymagania podstawowe dotyczą ogółu, a wymagania rozszerzające dotyczą uczniów szczególnie zainteresowanych tematyką filozoficzną oraz przejawiających szczególne uzdolnienia w kierunku kształcenia filozoficznego. Odpowiadają one potrzebom uczniów o uzdolnieniach kierunkowych w zakresie przedmiotu filozofia.

I. Kryteria oceniania

Kryteria oceniania obejmują:

1. Znajomość treści kształcenia (poziom wiedzy):

- a) poziom podstawowy: znajomość najważniejszych pojęć i stanowisk filozoficznych, kluczowych postaci i przedstawicieli szkół filozoficznych, zagadnień i pojęć z zakresu logiki i metodologii nauk,
- b) poziom rozszerzony: poszerzanie wiadomości o aktualne informacje z zakresu filozofii, powiązanie treści nauczania z materiałem z zakresu pozostałych dziedzin humanistyki, tworzenie własnych interpretacji poznawanych teorii;

2. Aktywność ucznia (poziom umiejętności):

- a) poziom podstawowy: uczestnictwo w dyskusjach, pracach indywidualnych i grupowych,
- b) poziom rozszerzony: samodzielne przygotowywanie opracowań omawianej tematyki, udział w dodatkowych inicjatywach związanych z filozofią (konkursy, olimpiady, warsztaty, turnieje);

3. Wysiłek wkładany w osiąganie celów edukacyjnych (poziom postaw):

- a) poziom podstawowy: zaangażowanie, sumienność i samodzielność podczas wykonywania zadań indywidualnych i prac kontrolnych,
- b) poziom rozszerzony: kreatywność podczas wykonywania zadań oraz poszukiwanie nowych możliwości wykorzystania wiedzy i umiejętności filozoficznych (np. współtworzenie zajęć lekcyjnych dla kolegów i koleżanek, współorganizowanie spotkań poświęconych filozofii, samodzielne opracowywanie tekstów filozoficznych);

II. Metody sprawdzania osiągnięć

Metody sprawdzania osiągnięć obejmują:

- a) prace kontrolne mające na celu sprawdzanie stopnia opanowania wiadomości: karty pracy, testy, prace klasowe, sprawdziany;
- b) prace klasowe oraz zadania domowe służące sprawdzeniu stopnia rozumienia i krytycznej analizy zagadnienia filozoficznego: esej argumentacyjny, analiza materiałów źródłowych, ćwiczenia;
- c) obserwacja ucznia służąca ocenie aktywności, opanowania zasad argumentacji i dyskusji oraz wykorzystania wiadomości i terminologii filozoficznej: dyskusja, debata, praca zespołowa;
- d) prezentacje, referaty i projekty służące sprawdzeniu zaangażowania uczniów i stopnia zrozumienia nabytych wiadomości i umiejętności.

III. Szczegółowe kryteria oceniania

Ocena celująca

Uczeń:

- stosuje adekwatną i poprawną terminologię filozoficzną,
- prezentuje poznane kierunki, postaci i stanowiska filozoficzne,
- rekonstruuje i wyjaśnia argumentację zawartą w materiałach źródłowych,
- pracuje z zaangażowaniem podczas zajęć i w czasie samodzielnej pracy w domu,
- podejmuje samodzielną krytykę stanowisk filozoficznych,
- określa i broni własnego stanowiska w odniesieniu do poznanych wiadomości,
- poprawnie formułuje argumentację i nie popełnia błędów logicznych,
- uczestniczy w dodatkowych inicjatywach: konkursach, olimpiadach, warsztatach.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- stosuje poprawną terminologię filozoficzną,
- prezentuje poznane kierunki, postaci i stanowiska filozoficzne,
- rekonstruuje argumentację zawartą w materiałach źródłowych,
- pracuje z zaangażowaniem podczas zajęć i w czasie samodzielnej pracy w domu,
- prezentuje krytyczne uwagi oraz stawia trafne pytania do materiałów źródłowych,
- określa i broni własnego stanowiska w odniesieniu do poznanych wiadomości,
- poprawnie formułuje argumentację i nie popełnia błędów logicznych.

Ocena dobra

Uczeń:

- zna terminologię filozoficzną i stosuje niektóre pojęcia,
- odwołuje się do poznanych kierunków, postaci i stanowisk filozoficznych,
- rekonstruuje argumentację zawartą w materiałach źródłowych,
- pracuje aktywnie podczas zajęć i w czasie samodzielnej pracy w domu,
- stawia pytania do materiałów źródłowych,
- określa własne stanowisko w odniesieniu do poznanych wiadomości,
- formułuje argumentację i popełnia nieliczne błędy logiczne.

Ocena dostateczna:

Uczeń:

- zna terminologię filozoficzną,
- rozpoznaje kierunki, postaci i stanowiska filozoficzne,
- rozpoznaje stanowiska filozoficzne w materiałach źródłowych,
- pracuje podczas zajęć i wykonuje zadania domowe,
- stawia pytania do materiałów źródłowych,
- nie popełnia znacznych błędów logicznych podczas wypowiedzi ustnych i pisemnych.

Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

- zna podstawowe pojęcia filozoficzne i logiczne,
- rozpoznaje najważniejsze kierunki, postaci i stanowiska filozoficzne,
- rekonstruuje główne tezy zawarte w materiałach źródłowych,
- pracuje podczas zajęć (niekiedy w asyście nauczyciela) i wykonuje zadania domowe.

Ocena niedostateczna: uczeń nie spełnia warunków przewidzianych na ocenę dopuszczającą.

Bibliografia

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. z uwzględnieniem szczególnych potrzeb edukacyjnych uczniów współczesnej szkoły średniej.
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.
4. Ajdukiewicz K., *Zagadnienia i kierunki filozofii*, Warszawa 2003.
5. Copleston F., *Historia filozofii*, Warszawa 2000.
6. Hadot P., *Filozofia jako ćwiczenie duchowe*, Warszawa 2003.
7. Höffe O., *Mała historia filozofii*, Warszawa 2008.
8. Legowicz J., *Historia filozofii starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1986.
9. Martens E., Schnaedelbach H., *Filozofia. Podstawowe pytania*, Warszawa 1995.
10. Niemierko B., *Pomiar wyników kształcenia*, Warszawa 1999.
11. Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 2003.
12. Reale G., *Historia filozofii starożytnej*, Lublin 1994.
13. Russell B., *Dzieje zachodniej filozofii*, Warszawa 2012.
14. Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Warszawa 2000.
15. Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, t. 1–3, Warszawa 2014.
16. *Antologia tekstów filozoficznych dla maturzystów, olimpijczyków, studentów i nauczycieli filozofii*, cz. I *Od Talesa do Kanta*, red. K. Kałuża, A. Pelc, Kraków 2002.